

Polska 2050
Klub Parlamentarny

Klub Parlamentarny Polska 2050
ul. Wiejska 4/6/8
00-489 Warszawa
tel. 226942912
e-mail: kp-polska2050@kluby.sejm.pl
REGON: 526953069
NIP: 7011174948

Warszawa, dn. 2.09.2026 r.

Przewodniczący
Klubu Parlamentarnego
Polska 2050

RPW/30158/2026 – 1P

EZD RP KS
(GMS – WSU)
Data rejestracji: 2026-09-08
Data wpływu: 2026-09-08

Pan

Włodzimierz Czarzasty

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 32 ust. 2 Regulaminu Sejmu RP niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy

o zmianie ustawy o samorządzie gminnym

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy pana posła Bartosza Romowicza.

Z wyrazami szacunku,

Paweł Śliz

U S T A W A

z dnia ... 2026 r.

o zmianie ustawy o samorządzie gminnym

Art. 1. W ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2026 r. poz. 662 i 912) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 5 po ust. 1 dodaje się ust. 1a–1f w brzmieniu:

„1a. W gminie, w której liczba mieszkańców nie przekracza 20 000 i na obszarze której znajduje się miasto, tworzy się osiedla obejmujące łącznie cały obszar miasta.

1b. W gminie, w której liczba mieszkańców nie przekracza 20 000 i na obszarze której znajduje się miasto, tworzy się sołectwa obejmujące łącznie cały obszar gminy położony poza granicami miasta.

1c. W gminie, w której liczba mieszkańców nie przekracza 20 000 i na obszarze której nie znajduje się miasto, tworzy się sołectwa obejmujące łącznie cały obszar gminy.

1d. Liczbę mieszkańców gminy, o której mowa w ust. 1a–1c, ustala się według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedzającego rok podjęcia uchwały o utworzeniu osiedli albo sołectw, na podstawie danych ustalonych przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.

1e. Liczbę i granice osiedli oraz sołectw ustala rada gminy, uwzględniając więzi społeczne, gospodarcze i przestrzenne łączące mieszkańców oraz układ urbanistyczny miasta i układ osadniczy pozostałego obszaru gminy.

1f. Zwiększenie liczby mieszkańców gminy ponad liczbę, o której mowa w ust. 1a–1c, nie stanowi podstawy zniesienia utworzonych osiedli oraz sołectw.”;

2) po art. 36 dodaje się art. 36a w brzmieniu:

„Art. 36a. 1. Organem uchwałodawczym w osiedlu, o którym mowa w art. 5 ust. 1a, jest ogólne zebranie mieszkańców osiedla, a organem wykonawczym – przewodniczący osiedla. Działalność przewodniczącego osiedla wspomaga rada osiedla.

2. Przewodniczący osiedla oraz członkowie rady osiedla są wybierani w głosowaniu tajnym, bezpośrednim, spośród nieograniczonej liczby kandydatów stale zamieszkujących na obszarze tego osiedla i mających prawo wybieralności do rady gminy, przez stałych mieszkańców tego osiedla uprawnionych do głosowania.

3. Przewodniczący osiedla korzysta z ochrony prawnej przysługującej funkcjonariuszom publicznym.

4. Do osiedla, o którym mowa w art. 5 ust. 1a, stosuje się przepisy ustawy z dnia 21 lutego 2014 r. o funduszu sołeckim (Dz. U. poz. 301 oraz z 2025 r. poz. 1436).

5. Do pełnienia funkcji przewodniczącego osiedla, o którym mowa w art. 5 ust. 1a, stosuje się przepisy ustawy z dnia 26 maja 2023 r. o świadczeniu pieniężnym z tytułu pełnienia funkcji sołtysa (Dz. U. z 2024 r. poz. 1650).

6. Zaświadczenie potwierdzające okres pełnienia funkcji przewodniczącego osiedla wydaje wójt (burmistrz).

7. Do osiedla, o którym mowa w art. 5 ust. 1a, jego organów oraz jego statutu stosuje się przepisy ustawy dotyczące odpowiednio sołectwa, zebrania wiejskiego, sołtysa i rady sołeckiej. Przepisu art. 37 nie stosuje się.

8. Ilekroć w przepisach odrębnych jest mowa o sołectwie, zebraniu wiejskim, sołtysie lub radzie sołeckiej, rozumie się przez to odpowiednio osiedle, o którym mowa w art. 5 ust. 1a, ogólne zebranie mieszkańców osiedla, przewodniczącego osiedla oraz radę osiedla.”;

- 3) w art. 37e w ust. 1 we wprowadzeniu do wyliczenia wyrazy „art. 36 i art. 37” zastępuje się wyrazami „art. 36, art. 36a i art. 37”.

Art. 2. 1. Rada gminy w terminie do dnia 31 grudnia 2028 r. utworzy osiedla, o których mowa w art. 5 ust. 1a ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, oraz sołectwa, o których mowa w art. 5 ust. 1b i 1c ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, nada im statuty oraz wprowadzi zmiany do statutu gminy.

2. Uchwały, o których mowa w ust. 1, wchodzi w życie nie później niż z dniem rozpoczęcia kadencji rady gminy następującej po kadencji trwającej w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy.

3. Sołectwa istniejące w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, obejmujące obszar położony poza granicami miasta, stają się sołectwami, o których mowa w art. 5 ust. 1b albo 1c ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

4. Obowiązek utworzenia sołectw, o którym mowa w ust. 1, dotyczy obszaru gminy nieobjętego sołectwami, o których mowa w ust. 3.

5. Sołectwa obejmujące obszar położony w granicach miasta znosi się albo dostosowuje ich granice w uchwałach, o których mowa w ust. 1.

6. Osiedla utworzone przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stają się osiedlami, o których mowa w art. 5 ust. 1a ustawy zmienianej w art. 1, z dniem wejścia w życie uchwał, o których mowa w ust. 1.

7. Organy jednostek pomocniczych, o których mowa w ust. 5 i 6, pełnią swoje funkcje do dnia wyboru organów osiedli, o którym mowa w art. 3.

Art. 3. 1. Pierwsze wybory przewodniczących osiedli oraz rad osiedli zarządza wójt (burmistrz) w terminie 3 miesięcy od dnia rozpoczęcia kadencji rady gminy następującej po kadencji trwającej w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do pierwszych wyborów sołtysów oraz rad sołeckich w sołectwach utworzonych na podstawie uchwał, o których mowa w art. 2 ust. 1.

Art. 4. 1. Przepisy ustawy z dnia 21 lutego 2014 r. o funduszu sołeckim stosuje się do osiedli, o których mowa w art. 5 ust. 1a ustawy zmienianej w art. 1, po raz pierwszy do funduszu sołeckiego na rok budżetowy 2030.

2. W odniesieniu do roku budżetowego 2030 termin przekazania wójtowi wniosku o przyznanie środków z funduszu sołeckiego przez osiedle, o którym mowa w ust. 1, oraz przez sołectwo utworzone na podstawie uchwał, o których mowa w art. 2 ust. 1, upływa z dniem 31 października 2029 r.

Art. 5. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Celem projektu ustawy jest usunięcie nierówności w położeniu prawnym mieszkańców jednej i tej samej gminy, wynikającej wyłącznie z tego, po której stronie granicy administracyjnej miasta znajduje się ich miejsce zamieszkania.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2026 r. poz. 662 z późn. zm., zwana dalej: „u.s.g.”) przewiduje dwa odmienne modele jednostek pomocniczych: sołectwo (art. 36) oraz dzielnicę i osiedle (art. 37). Modele te różnią się nie tylko konstrukcją organów, lecz przede wszystkim zakresem uprawnień przypisanych im przez ustawy odrębne. Mieszkaniec części wiejskiej gminy miejsko-wiejskiej dysponuje zebraniem wiejskim, bezpośrednio wybiera sołtysa, a jego sołectwo (jeżeli rada gminy wyodrębniła fundusz sołecki) otrzymuje ustawowo obliczoną, gwarantowaną kwotę środków, których wydatkowanie jest częściowo refundowane z budżetu państwa. Mieszkaniec części miejskiej tej samej gminy takich uprawnień nie ma.

Nierówność ta pogłębia się w następstwie postępującego procesu nadawania statusu miasta. Według stanu na dzień 1 stycznia 2026 r. w Polsce funkcjonuje 2479 gmin (1453 wiejskie, 724 miejsko-wiejskie i 302 miejskie – w tym 66 miast). Nadanie statusu miasta miejscowości nie zmienia w niczym rzeczywistej struktury osadniczej ani charakteru więzi społecznych, powoduje jednak w następstwie znoszenia lub przekształcania sołectw obejmujących obszar miasta utratę dostępu do funduszu sołeckiego, a przez osobę pełniącą funkcję organu wykonawczego możliwości nabycia świadczenia pieniężnego z tytułu pełnienia funkcji sołtysa.

Usunięcie zdiagnozowanej nierówności wymaga jednak działania systemowego. Dlatego projekt obejmuje obowiązkiem utworzenia jednostek pomocniczych łącznie cały obszar gminy, w której liczba mieszkańców nie przekracza 20 000 osiedlami obszar miasta, a sołectwami obszar położony poza jego granicami.

Ustawa:

1) zapewnia mieszkańcom miast położonych w małych gminach stworzenia realnej struktury samorządu przez wprowadzenie obowiązku utworzenia osiedli obejmujących łącznie cały obszar miasta w gminach liczących nie więcej niż 20 000 mieszkańców;

2) wprowadza obowiązek utworzenia sołectw obejmujących łącznie cały obszar takiej gminy położony poza granicami miasta, a w gminie, na obszarze której nie znajduje się miasto cały obszar gminy, zastępując obowiązkiem dotychczasową regułę fakultatywną;

3) zrównuje status prawny utworzonego osiedla ze statusem sołectwa;

4) tworzy ustrój osiedla przez zebranie mieszkańców jako organ uchwałodawczy i jednoosobowy, wybierany bezpośrednio przewodniczący osiedla jako organ wykonawczy;

5) obejmuje osiedla pełnym reżimem funduszu sołectkiego.

6) obejmuje przewodniczącego osiedla świadczeniem pieniężnym przysługującym dotychczas wyłącznie sołtysom.

Zgodnie z art. 5 ust. 1 u.s.g. gmina może tworzyć jednostki pomocnicze. Ustawa nie przewiduje w tym zakresie żadnego obowiązku. Jak pokazuje praktyka w gminach miejsko-wiejskich obszar wiejski jest z reguły w całości podzielony na sołectwa, natomiast obszar miasta bardzo często nie jest objęty żadną jednostką pomocniczą.

Istota proponowanych rozwiązań:

1. Art. 1 pkt 1 projektu:

Ust. 1a wprowadza obowiązek utworzenia osiedli obejmujących łącznie cały obszar miasta w gminie liczącej nie więcej niż 20 000 mieszkańców, na której obszarze znajduje się miasto. Wymóg objęcia osiedlami łącznie całego obszaru miasta wyklucza rozwiązania fragmentaryczne, w których jednostkami pomocniczymi objęto by wyłącznie wybrane części miasta, pozostawiając pozostałych mieszkańców poza strukturą.

Ust. 1b i 1c wprowadzają konstrukcję podobną do ust. 1a. Ust. 1b dotyczy gminy, na obszarze której znajduje się miasto, sołectwa obejmują łącznie obszar gminy pozostały po wydzieleniu obszaru miasta objętego osiedlami. Ust. 1c dotyczy gminy, na obszarze której miasta nie ma, sołectwa obejmują łącznie cały obszar gminy.

Ust. 1a–1c wyczerpują łącznie cały obszar gminy. Żaden fragment nie pozostaje poza strukturą jednostek pomocniczych.

Rozdzielenie regulacji na dwa ustępy, zamiast jednej formuły posługującej się wyłącznie pojęciem obszaru położonego poza granicami miasta, ma na celu wyeliminowanie wątpliwości interpretacyjnych w gminach, na obszarze których miasto nie występuje.

Ust. 1d wskazuje dzień odniesienia i źródło danych o liczbie mieszkańców, tj. stan na dzień 31 grudnia roku poprzedzającego rok podjęcia uchwały, według danych ustalonych przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. Rozwiązanie jest spójne ze sposobem ustalania liczby mieszkańców i eliminuje spory co do momentu i podstawy ustalenia progu.

Ust. 1e powierza radzie gminy ustalenie liczby i granic osiedli, nakazując uwzględnienie więzi społecznych, gospodarczych i przestrzennych łączących mieszkańców oraz układu urbanistycznego miasta. Kryteria te nawiązują do przesłanek ustalania granic gmin.

Ust. 1f wprowadza klauzulę ochronną, tj. przekroczenie progu 20 000 mieszkańców nie stanowi podstawy zniesienia utworzonych już osiedli. Przepis zapobiega cyklicznemu powstawaniu i znoszeniu jednostek pomocniczych wraz z wahaniami liczby ludności, i chroni stabilność struktur wspólnot osiedlowych oraz ciągłość realizowanych przez nie przedsięwzięć.

2. Art. 1 pkt 2 projektu - dodawany art. 36a:

Ust. 1 przesądza o modelu ustrojowym osiedla:

- organem uchwałodawczym jest obligatoryjnie ogólne zebranie mieszkańców osiedla,
- organem wykonawczym jest jednoosobowy przewodniczący osiedla, którego działalność wspomaga rada osiedla.

Konstrukcja jest wzorowana na art. 36 ust. 1 u.s.g. Rada osiedla, podobnie jak rada sołecka, nie jest organem jednostki pomocniczej, lecz ciałem wspomagającym.

Ust. 2 ustanawia tryb wyboru przewodniczącego osiedla i członków rady osiedla w głosowaniu tajnym i bezpośrednim, z nieograniczoną liczbą kandydatów, wybieranych przez stałych mieszkańców osiedla uprawnionych do głosowania. Wymóg stałego zamieszkiwania na obszarze osiedla i posiadania prawa wybieralności do rady gminy zapewnia rzeczywisty związek osoby pełniącej funkcję z lokalną wspólnotą i koresponduje z przesłankami wygaśnięcia mandatu określonymi w art. 37e u.s.g (nowo dodawany przepis w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy o samorządzie gminnym, Druk 2649)

Ust. 3 przyznaje przewodniczącemu osiedla ochronę prawną przysługującą funkcjonariuszom publicznym.

Ust. 4 poddaje osiedle w całości reżimowi ustawy z dnia 21 lutego 2014 r. o funduszu sołeckim (Dz. U. poz. 301, z późn. zm.). Przepis przesądza, że osiedle jest, na gruncie ustawy, traktowane jak sołectwo. Oznacza to w szczególności:

- ustawowo obliczoną wysokość środków,
- obowiązek przekazania informacji o wysokości środków,
- zwrot części wykonanych wydatków z budżetu państwa.

Decyzja o samym wyodrębnieniu funduszu pozostaje przy tym swobodną decyzją rady gminy.

Ust. 5 i 6 rozciągają na przewodniczącego osiedla reżim ustawy z dnia 26 maja 2023 r. o świadczeniu pieniężnym z tytułu pełnienia funkcji sołtysa (Dz. U. z 2024 r. poz. 1650) i wskazują organ właściwy do wydania zaświadczenia potwierdzającego okres pełnienia funkcji tj. wójta (burmistrza).

Ust. 7 reguluje status prawny osiedla, jego organów i statutu w ramach którego stosuje się przepisy u.s.g. dotyczące odpowiednio sołectwa, zebrania wiejskiego, sołtysa i rady sołeckiej. Rozwiązanie to jest odesłaniem do odpowiednich przepisów. Zdanie drugie wyłącza stosowanie art. 37 u.s.g., co jest konsekwencją przyjęcia w ust. 1 odmiennego modelu organów.

Ust. 8 rozciąga ust. 7 na przepisy odrębne. Bez tego przepisu zrównanie statusu osiedla wymagałoby nowelizacji kilkudziesięciu ustaw, w których występują pojęcia „sołectwo”, „zebranie wiejskie”, „sołtys” i „rada sołecka”.

3. Art. 1 pkt 3 projektu - art. 37e ust. 1

Zmiana ma charakter dostosowujący. Przepis art. 37e u.s.g. (nowo dodawany przepis w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy o samorządzie gminnym, Druk 2649), regulujący przesłanki i tryb stwierdzania wygaśnięcia mandatu członków organów jednostek pomocniczych, odsyła we wprowadzeniu do art. 36 i art. 37 u.s.g. Z uwagi na dodawany art. 36a u.s.g. konieczne jest objęcie tym reżimem także organów osiedla, o którym mowa w art. 5 ust. 1a u.s.g. Pominięcie tej zmiany prowadziłoby do luki.

4. Przepisy przejściowe i dostosowujące:

Art. 2 ust. 1 i 2 wyznaczają radom gmin termin do dnia 31 grudnia 2028 r. na utworzenie osiedli, nadanie im statutów i dostosowanie statutu gminy, przy czym uchwały te wchodzi w życie nie później niż z dniem rozpoczęcia kadencji rady gminy następującej po kadencji

trwającej w dniu wejścia w życie ustawy. Powiązanie momentu wejścia w życie nowej struktury z początkiem kadencji porządkuje proces i pozwala przeprowadzić wybory organów osiedli równolegle z nowymi władzami gminy. Okres blisko dwóch lat na przygotowanie uchwał uwzględnia obowiązek przeprowadzenia konsultacji z mieszkańcami.

Art. 2 ust. 3 i 4 przesądza o sytuacji sołectw istniejących w dniu wejścia w życie ustawy. Sołectwa te stają się z mocy prawa sołectwami, o których mowa w art. 5 ust. 1b albo 1c u.s.g. W konsekwencji obowiązek z art. 2 ust. 1 dotyczy w zakresie sołectw wyłącznie obszaru dotychczas nimi nieobjętego. Rozwiązanie to jest niezbędne dla zapewnienia ciągłości instytucjonalnej funkcjonujących sołectw.

Art. 2 ust. 5 nakazuje zniesienie albo dostosowanie granic sołectw obejmujących obszar położony w granicach miasta. Przepis usuwa stan, w którym na obszarze miasta funkcjonowałyby równolegle dwie kategorie jednostek pomocniczych. Rozwiązanie nie pogarsza sytuacji mieszkańców takich sołectw ani nie ogranicza ich uprawnień. Osiedle utworzone na podstawie art. 5 ust. 1a u.s.g. korzysta, na mocy art. 36a ust. 4, 7 i 8 u.s.g., z tego samego zakresu praw, w tym z pełnego reżimu funduszu sołeckiego.

Art. 2 ust. 6 i 7 zapewniają ciągłość instytucjonalną. Osiedla utworzone przed dniem wejścia w życie ustawy z mocy prawa stają się osiedlami, o których mowa w art. 5 ust. 1a u.s.g., a dotychczasowe organy jednostek pomocniczych pełnią funkcje do dnia wyboru organów osiedli.

Art. 3 ust. 1 zobowiązuje wójta (burmistrza) do zarządzenia pierwszych wyborów przewodniczących osiedli i rad osiedli w terminie 3 miesięcy od dnia rozpoczęcia kadencji rady gminy następującej po kadencji trwającej w dniu wejścia w życie ustawy.

Art. 3 ust. 2 nakazuje odpowiednie stosowanie regulacji do pierwszych wyborów sołtysów i rad sołeckich, jednak wyłącznie w sołectwach nowo utworzonych. Przepis nie ingeruje w kadencje organów sołectw istniejących, które trwają na dotychczasowych zasadach.

Art. 4 określa moment pierwszego zastosowania przepisów ustawy z dnia 21 lutego 2014 r. o funduszu sołeckim do osiedli (rok budżetowy 2030) i wydłuża, wyłącznie w odniesieniu do tego roku, termin przekazania wójtowi wniosku osiedla do dnia 31 października 2029 r. Odstępstwo od terminu z art. 5 ust. 4 ustawy z dnia 21 lutego 2014 r. o funduszu sołeckim (30 września) jest niezbędne, ponieważ organy osiedli zostaną wybrane dopiero w toku 2029 r. Wydłużony termin pozostaje przy tym wcześniejszy niż termin przedłożenia projektu uchwały

budżetowej (art. 238 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych). Sołectwa istniejące pozostają objęte terminem ogólnym z art. 5 ust. 4 ustawy z dnia 21 lutego 2014 r. o funduszu sołeckim, ponieważ ich sytuacja prawna w zakresie funduszu nie ulega zmianie.

Vacatio legis projektu ustawy wynosi 30 dni od dnia ogłoszenia. Przyjęte *vacatio legis* zgodne będzie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1461 z późn. zm.). Ustawa nie nakłada na adresatów obowiązków wymagalnych z dniem wejścia w życie. Pierwsze obowiązki gmin są odroczone do dnia 31 grudnia 2028 r., a skutki finansowe do roku budżetowego 2030.

Projekt nie zawiera upoważnień do wydania aktów wykonawczych.

Skutki prawne - projekt nie narusza samodzielności jednostek samorządu terytorialnego. Zakres ingerencji pozostaje proporcjonalny, gdyż ustawa rozstrzyga o obowiązku utworzenia osiedli oraz o modelu ich organów, pozostawiając radzie gminy ustalenie ich liczby i granic, treści statutów oraz decyzję o wyodrębnieniu funduszu sołeckiego.

Skutki społeczne - regulacja obejmie mieszkańców miast położonych w gminach liczących nie więcej niż 20 000 mieszkańców. Do bezpośrednich skutków społecznych należeć będzie:

- umożliwienie mieszkańcom małych miast decydowania o przedsięwzięciach realizowanych w ich najbliższym otoczeniu,
- uzyskanie stałego przedstawiciela wspólnoty osiedlowej wobec organów gminy,
- wzmocnienie mechanizmów bezpośredniej demokracji (ogólne zebranie mieszkańców),
- usunięcie poczucia nierównego traktowania mieszkańców miasta i wsi w obrębie jednej gminy.

Doświadczenia funduszu sołeckiego wskazują na jego istotny wpływ na aktywność społeczną i liczbę inicjatyw obywatelskich.

Skutkiem pośrednim będzie zwiększenie stabilności instytucjonalnej wspólnot lokalnych w miejscowościach, które uzyskały status miasta (utrata statusu wsi przestanie oznaczać utratę uprawnień wspólnoty).

Skutki gospodarcze - skierowanie na rynki lokalne dodatkowego popytu na drobne roboty budowlane, usługi komunalne, dostawy wyposażenia i usługi kulturalne, realizowane w ramach przedsięwzięć osiedlowych. Odbiorcami tych zamówień będą w przeważającej mierze mikroprzedsiębiorcy i mali przedsiębiorcy prowadzący działalność na obszarze gminy.

Skutki finansowe - zwiększenie wydatków z tytułu zwrotu gminom części wydatków wykonanych w ramach funduszu sołeckiego. Drugim, odroczonym skutkiem jest wypłata świadczeń pieniężnych przewodniczącym osiedli. Koszty na tym etapie są trudne do oszacowania, gdyż przepisy zaczną obowiązywać dopiero za kilka lat.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego - koszty będą pokrywane z aktualnie obowiązującego funduszu sołeckiego. Koszty na tym etapie są trudne do oszacowania, gdyż przepisy zaczną obowiązywać dopiero za kilka lat.

Źródła finansowania - projekt pociąga za sobą obciążenie budżetu państwa. Wydatki z tytułu zwrotu części wydatków wykonanych w ramach funduszu sołeckiego zostaną sfinansowane z tej samej części budżetu państwa, z której finansowany jest obecnie zwrot dla sołectw, w ramach corocznie planowanych limitów wydatków. Wydatki z tytułu świadczeń pieniężnych zostaną sfinansowane z części budżetu państwa, z której finansowane jest świadczenie pieniężne z tytułu pełnienia funkcji sołtysa, wypłacane za pośrednictwem Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Koszty na tym etapie są trudne do oszacowania, gdyż przepisy zaczną obowiązywać dopiero za kilka lat. Rozszerzenie obowiązku na sołectwa nie generuje dodatkowych skutków finansowych. Sołectwa istniejące zachowują swój byt prawny i statuty, a ich sytuacja w zakresie funduszu sołeckiego oraz świadczenia pieniężnego z tytułu pełnienia funkcji sołtysa nie ulega zmianie. Dodatkowe skutki mogą wystąpić wyłącznie w nieistotnym zakresie obszarów dotychczas nieobjętych sołectwami.

Projekt nie określa zasad podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej. Zawarte w projekcie regulacje nie będą miały wpływ na mikro, małych i średnich przedsiębiorców, zgodnie z ustawą z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2025 r. poz. 1480, z późn. zm.).

Przedkładany projekt ustawy jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Projekt ustawy nie wymaga przedłożenia właściwym instytucjom i organom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projekt nie podlega procedurze notyfikacji.

DEKLAROWANE SKUTKI REGULACJI (DSR) projektu ustawy

Informacja o projekcie

a) Tytuł projektu:

Projekt ustawy o zmianie ustawy o samorządzie gminnym

b) Przedstawiciel wnioskodawcy:

Pan poseł Bartosz Romowicz

I. Część wstępna

[1] Zwięzły opis zidentyfikowanego problemu i proponowanych rozwiązań.

a) Problemy:

Mieszkańcy jednej gminy są traktowani odmiennie w zależności od tego, czy zamieszkują jej część miejską, czy wiejską. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (zwana dalej „u.s.g.”) przewiduje dwa modele jednostek pomocniczych tj. sołectwo oraz dzielnicę i osiedle. Różnią się one nie tylko konstrukcją organów, ale przede wszystkim uprawnieniami przyznanymi w ustawach odrębnych. Na obszarze wiejskim gminy działa zebranie wiejskie i bezpośrednio wybierany jest sołtys, a sołectwo objęte jest funduszem sołeckim. Na obszarze miasta w tej samej gminie bardzo często nie funkcjonuje żadna jednostka pomocnicza.

Projektowane rozwiązanie ograniczone wyłącznie do obszaru miasta powielaloby zdiagnozowany problem. Mieszkańcy obszaru gminy położonego poza granicami miasta pozostawaliby przy fakultatywnej regule z art. 5 ust. 1 u.s.g., podczas gdy mieszkańcy miasta uzyskaliby gwarancję ustawową.

b) Proponowane rozwiązania:

Obowiązek utworzenia osiedli obejmujących łącznie cały obszar miasta w gminie liczącej nie więcej niż 20 000 mieszkańców, z określeniem źródła danych o liczbie mieszkańców, z pozostawieniem radzie gminy ustalenia liczby i granic osiedli według kryteriów więzi społecznych, gospodarczych i przestrzennych oraz układu urbanistycznego oraz z klauzulą ochronną wyłączającą zniesienie osiedli po przekroczeniu progu 20 000 mieszkańców.

Podobny obowiązek zaproponowano w zakresie utworzenia sołectw obejmujących łącznie cały obszar gminy położony poza granicami miasta, a w gminie, na obszarze której miasto nie występuje cały obszar gminy. Przepisy art. 5 ust. 1a–1c u.s.g. wyczerpują łącznie cały obszar gminy.

Nowy model ustrojowy osiedla:

- ogólne zebranie mieszkańców jako obligatoryjny organ uchwałodawczy,
- jednoosobowy przewodniczący osiedla wybierany bezpośrednio jako organ wykonawczy,
- rada osiedla jako organ wspomagający,
- ochrona prawna funkcjonariusza publicznego.

Objęcie osiedla reżimem funduszu sołeckiego, łącznie z gwarancją wysokości środków i zwrotem części wydatków z budżetu państwa.

Objęcie przewodniczącego osiedla świadczeniem pieniężnym przysługującym sołtysom, z wskazaniem wójta (burmistrza) jako organu wydającego zaświadczenie.

Przepisy przejściowe i dostosowujące:

- termin do 31 grudnia 2028 r. na utworzenie osiedli i nadanie statutów,
- wejście w życie uchwał nie później niż z początkiem następnej kadencji rady gminy,
- przekształcenie z mocy prawa istniejących sołectw w sołectwa w rozumieniu nowych przepisów,
- ograniczenie obowiązku tworzenia sołectw do obszaru dotychczas nimi nieobjętego,
- zniesienie albo dostosowanie granic sołectw położonych w granicach miast,
- pierwsze wybory sołtysów wyłącznie w sołectwach nowo utworzonych, bez ingerencji w kadencje organów sołectw istniejących,
- przekształcenie z mocy prawa istniejących osiedli,
- pierwsze wybory w terminie 3 miesięcy od rozpoczęcia kadencji,
- pierwsze zastosowanie funduszu sołectkiego do roku budżetowego 2030 z wydłużonym terminem złożenia wniosku (31 października 2029 r.).

c) Skutki braku zmiany:

Utrzymanie zróżnicowania uprawnień mieszkańców tej samej wspólnoty samorządowej według kryterium nieistotnego z punktu widzenia celu regulacji.

Postępujące, automatyczne wygaszanie uprawnień wspólnot lokalnych wraz z kolejnymi rozporządzeniami nadającymi status miasta.

Brak struktury przedstawicielskiej na poziomie małych gmin, w znacznej części małych miast.

[2] Czy były rozważane rozwiązania alternatywne?

➤ **Nie**

Cel, który ma być osiągnięty za pomocą przedmiotowego projektu ustawy nie może być zrealizowany za pomocą innych środków niż zaproponowane w projekcie.

II. Wymogi określone w art. 34 ust. 2 pkt 3-5 regulaminu Sejmu

[3] Jakie są przewidywane skutki prawne projektowanych rozwiązań?

Różnica między stanem dotychczasowym a projektowanym:

Projekt posługuje się wyłącznie pojęciami zdefiniowanymi lub utrwalonymi w u.s.g. („jednostka pomocnicza”, „osiedle”, „ogólne zebranie mieszkańców”, „organ uchwałodawczy”, „organ wykonawczy”). Nowe określenia „przewodniczący osiedla” i „rada osiedla” są konstrukcyjnymi odpowiednikami „sołtysa” i „rady sołectkiej”.

W projekcie ustawy zastosowano technikę odesłania zamiast powielania przepisów o sołectwie. W aktualnym brzmieniu przepisów nie ma odpowiednika organu pomocniczego w zakresie sołectwa.

W odniesieniu do sołectw dotychczasowa reguła fakultatywna zostaje w gminach zastąpiona obowiązkiem ustawowym obejmującym łącznie cały obszar gminy położony poza granicami miasta (gmina nie przekraczająca 20 000 mieszkańców). Zmiana nie modyfikuje ustroju sołectwa, kompetencji jego organów ani jego sytuacji w zakresie funduszu sołectkiego i świadczenia pieniężnego z tytułu pełnienia funkcji sołtysa. Sołectwa istniejące zachowują byt prawny i statuty, a kadencje ich organów pozostają nienaruszone.

Projekt nie zawiera upoważnień do wydania aktów wykonawczych, zatem nie zachodzi potrzeba rozstrzygania o obowiązywaniu dotychczasowych przepisów wykonawczych.

Termin wejścia w życie i przepisy przejściowe:

Vacatio legis projektu ustawy wynosi 30 dni od dnia ogłoszenia. Przyjęte *vacatio legis* zgodne będzie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych.

Ustawa nie nakłada na adresatów obowiązków wymagalnych z dniem wejścia w życie. Pierwsze obowiązki gmin są odroczone do dnia 31 grudnia 2028 r., a skutki finansowe do roku budżetowego 2030.

Przepisy przejściowe i dostosowujące:

- termin do 31 grudnia 2028 r. na utworzenie osiedli i nadanie statutów,
- wejście w życie uchwał nie później niż z początkiem następnej kadencji rady gminy,
- zniesienie albo dostosowanie granic sołectw w granicach miast,
- przekształcenie z mocy prawa istniejących osiedli,
- pierwsze wybory w terminie 3 miesięcy od rozpoczęcia kadencji,
- pierwsze zastosowanie funduszu sołectkiego do roku budżetowego 2030 z wydłużonym terminem złożenia wniosku (31 października 2029 r.).

[4] Jakie są przewidywane skutki społeczne projektowanych rozwiązań?

a) Podmioty, na które oddziałuje projekt:

- Mieszkańcy miast w gminach do 20 000 mieszkańców,
- Mieszkańcy obszaru gminy położonego poza granicami miasta w gminach, w których liczba mieszkańców nie przekracza 20 000,
- Gminy objęte obowiązkiem,
- Sołtysi sołectw położonych w granicach miast

b) Liczebność:

- Mieszkańcy miast w gminach do 20 000 mieszkańców - trudne do oszacowania,
- Gminy objęte obowiązkiem, w których może powstać obowiązek utworzenia osiedli - ok. 724,
- Gminy w których utworzono sołectwa - ok. 2 172 gminy,
- Sołtysi sołectw położonych w granicach miast – ok. 2 172 gmin.

c) Wpływ:

- uzyskanie przez mieszkańców miast w małych gminach prawa do współdecydowania o przedsięwzięciach realizowanych w ich najbliższym otoczeniu.
- uzyskanie stałego, wybieranego bezpośrednio przedstawiciela wspólnoty osiedlowej wobec organów gminy,
- usunięcie poczucia nierównego traktowania mieszkańców miasta i wsi w obrębie jednej gminy,
- stabilizacja, utrata statusu wsi przestaje oznaczać utratę uprawnień wspólnoty,
- uzyskanie przez mieszkańców obszaru gminy położonego poza granicami miasta ustawowej gwarancji funkcjonowania sołectwa,
- zapewnienie objęcia sołectwami łącznie całego obszaru gminy, bez obszarów pozostających poza strukturą jednostek pomocniczych,
- wyłączenie możliwości zniesienia sołectwa bez zapewnienia pokrycia jego obszaru.

d) Skutki:

- wzrost aktywności obywatelskiej (doświadczenia funduszu sołectkiego wskazują na istotny przyrost liczby inicjatyw lokalnych po jego wprowadzeniu),
- skutek negatywny to przejściowe obciążenie organizacyjne urzędów gmin w latach 2028–2029 (konsultacje, statuty, wybory).

[5] Jakie są przewidywane skutki gospodarcze projektowanych rozwiązań?

a) Podmioty:

Projekt nie oddziałuje bezpośrednio na przedsiębiorców. Oddziaływanie pośrednie dotyczy mikroprzedsiębiorców i małych przedsiębiorców prowadzących działalność na obszarze gmin objętych regulacją (ok. 724 gmin), którzy są typowymi wykonawcami przedsięwzięć finansowanych z funduszu sołectkiego, tj. drobnych robót budowlanych i remontowych, dostaw wyposażenia, usług komunalnych, kulturalnych i sportowych.

b) Liczebność:

ok. 2 177 gminy (wartość łączna w zakresie osiedli i sołectw).

c) Wpływ:

Projekt nie nakłada na przedsiębiorców obowiązków, nie wprowadza koncesji, zezwoleń, wpisów do rejestrów ani obowiązków sprawozdawczych. Nie oddziałuje na rynek pracy, konkurencyjność czy inflację.

d) Skutki:

Trudne do oszacowania.

[6] Jakie są przewidywane skutki finansowe projektowanych rozwiązań, w szczególności wpływ na sektor finansów publicznych, w tym na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego?

a) Podmioty sektora finansów publicznych:

- budżet państwa,
- budżety gmin.

b) Liczebność:

- ok. 2177 gmin.

c) Wpływ:

- po stronie gmin: konieczność przeprowadzenia konsultacji z mieszkańcami, opracowania i uchwalenia statutów oraz zorganizowania wyborów w latach 2028–2029, a następnie bieżącej obsługi administracyjnej osiedli,
- po stronie wojewodów i ministra właściwego do spraw administracji publicznej: zwiększenie liczby jednostek objętych sprawozdawczością funduszu sołeckiego

d) Wpływ na dochody/wydatki:

Koszty będą pokrywane z aktualnie obowiązującego funduszu sołeckiego. Koszty na tym etapie są trudne do oszacowania, gdyż przepisy zaczną obowiązywać dopiero za kilka lat.

[7] Wykaz źródeł finansowania, jeśli projekt ustawy pociąga za sobą obciążenie budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Projekt pociąga za sobą obciążenie budżetu państwa. Wydatki z tytułu zwrotu części wydatków wykonanych w ramach funduszu sołeckiego zostaną sfinansowane z tej samej części budżetu państwa, z której finansowany jest obecnie zwrot dla sołectw, w ramach corocznie planowanych limitów wydatków. Wydatki z tytułu świadczeń pieniężnych zostaną sfinansowane z części budżetu państwa, z której finansowane jest świadczenie pieniężne z tytułu pełnienia funkcji sołtysa, wypłacane za pośrednictwem Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Koszty na tym etapie są trudne do oszacowania, gdyż przepisy zaczną obowiązywać dopiero za kilka lat.

Rozszerzenie obowiązku na sołectwa nie generuje dodatkowych skutków finansowych. Sołectwa istniejące zachowują swój byt prawny i statuty, a ich sytuacja w zakresie funduszu sołeckiego oraz świadczenia pieniężnego z tytułu pełnienia funkcji sołtysa nie ulega zmianie. Dodatkowe skutki mogą wystąpić wyłącznie w nieistotnym zakresie obszarów dotychczas nieobjętych sołectwami. Ewentualne dodatkowe wydatki związane z objęciem sołectwami obszarów dotychczas nimi nieobjętych zostaną sfinansowane z tych samych części budżetu państwa, z których finansowany jest obecnie zwrot części wydatków wykonanych w ramach funduszu sołeckiego oraz świadczenie pieniężne z tytułu pełnienia funkcji sołtysa, w ramach corocznie planowanych limitów wydatków.

[8] Czy projekt ustawy podlega procedurze notyfikacyjnej?

➤ **Nie**

III. Wymogi określone w art. 34 ust. 2a i 2b regulaminu Sejmu

[9] Czy projekt ustawy zawiera przepisy określające zasady podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej (art. 34 ust. 2a regulaminu Sejmu)?

➤ **Nie**

[10] Czy wdrożenie projektowanych przepisów spowoduje obciążenia administracyjne mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców (art. 34 ust. 2a regulaminu Sejmu)?

➤ **Nie**

[11] Czy projekt ustawy zawiera przepisy regulacyjne lub określa wymogi dotyczące świadczenia usług transgranicznych w rozumieniu ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (art. 34 ust. 2b regulaminu Sejmu)?

➤ **Nie**

**Lista posłanek i posłów X kadencji Sejmu RP
popierających projekt ustawy o zmianie ustawy o samorządzie gminnym**

lp.	imię i nazwisko	nr legitymacji	podpis
1.	Buczyńska Agnieszka	36	
2.	Gomoła Adam	106	
3.	Górnikiewicz Piotr	112	
4.	Gramatyka Michał	117	
5.	Hołownia Bożenna	470	
6.	Hołownia Szymon	133	
7.	Luboński Adam	219	
8.	Nowak Maja	264	
9.	Osmalak Łukasz	276	
10.	Romowicz Bartosz	312	
11.	Schädler Ewa	327	
12.	Strach Piotr	358	
13.	Śliz Paweł	382	
14.	Tomczak Wioleta	391	
15.	Wnuk Kamil	430	